

La Fundació "la Caixa" atorga 1,5 milions d'euros a investigacions socials d'excel·lència

- L'entitat ha finançat amb 1,5 milions d'euros un total de 15 projectes: 14 es desenvoluparan en centres de recerca a Espanya i 1 a Portugal. A més, gràcies a l'acord de *matching fund* amb la Fundação para a Ciência e a Tecnologia (FCT), aquest organisme finançarà un projecte addicional a Portugal. Tots aquests projectes ajudaran a comprendre els reptes socials més rellevants actualment.
- Cinc dels projectes estudien algunes de les implicacions del coronavirus: els determinants socials de la salut que poden permetre la predicció de brots; la recuperació econòmica després de la pandèmia; l'impacte social, conductual i emocional de la situació provocada pel virus, i els efectes sobre la democràcia i sobre la salut mental de la població.
- Canvi climàtic, pobresa energètica, violència de gènere, assetjament laboral, ús de la realitat virtual en pacients amb diabetis mellitus de tipus 2, baixes emissions, cures paliatives, educació professional dual i pobresa són alguns dels temes que s'analitzaran en profunditat.

Barcelona, 11 de desembre de 2020. La Fundació "la Caixa" ha destinat 1,5 milions d'euros al finançament de 15 projectes de recerca social que ajudaran a comprendre els reptes presents i futurs que afronta la nostra societat. A més, gràcies a l'acord de *matching fund* amb la Fundação para a Ciência e a Tecnologia (FCT), aquest organisme finançarà un projecte addicional a Portugal. Dins d'aquesta segona Convocatòria de Recerca Social, l'entitat impulsarà cinc projectes que analitzaran les implicacions socials, econòmiques i sanitàries de l'actual pandèmia per coronavirus.

Uns altres dels temes que s'analitzaran en profunditat gràcies a aquestes ajudes són canvi climàtic, pobresa energètica, violència de gènere, assetjament

laboral, ús de la realitat virtual en pacients amb diabetis mellitus de tipus 2, baixes emissions, cures pal·liatives, educació professional dual i pobresa.

Les propostes seleccionades, escollides entre 768 candidatures, reben una dotació de fins a 100.000 euros cadascuna i es desenvoluparan en 12 universitats i centres de recerca espanyols i 2 de portuguesos durant un període màxim de 24 mesos. Totes es fonamenten en dades quantitatives que, per mitjà d'un enfocament original i innovador, proporcionen coneixement sobre els fenòmens socials actualment més rellevants.

Els projectes seleccionats es divulgaran a l'Observatori Social de "la Caixa", iniciativa per a l'estudi de la realitat social i de nous corrents socials que poden marcar el nostre futur.

A la convocatòria s'hi han pogut presentar investigadors en actiu que desenvolupen la seva feina en universitats i centres de recerca públics i privats amb seu a Espanya i Portugal.

Per a aquesta convocatòria es va dissenyar un procés de selecció cec fins a l'última fase que garantia un accés i una avaluació tan equitatius com fos possible. Així mateix, el procés de selecció propugnava un ferm compromís social, ja que, en conjunt, un terç dels avaluadors procedien de sectors professionals —la majoria, del tercer sector— i de l'Administració pública. La finalitat era seleccionar i portar a terme recerques estretament vinculades als problemes socials actuals i la manera d'abordar-los des d'un punt de vista pràctic.

A continuació s'ofereixen alguns detalls dels projectes seleccionats en la segona convocatòria:

Canvi climàtic i reptes econòmics de la societat espanyola (CC-ECHASS)

L'avaluació del risc climàtic es basa en prediccions probabilístiques de les temperatures extremes (mínimes i màximes). Mesurar la incertesa d'aquestes prediccions permet assignar probabilitats a possibles escenaris futurs. El projecte CC-ECHASS, a càrrec d'Esther Ruiz, de la Universitat Carlos III de Madrid, vol analitzar mitjançant mètodes quantitius avançats els efectes del canvi climàtic en l'economia real i en el sector financer, especialment les cobertures d'assegurances i les exposicions dels bancs a Espanya, segons diferents escenaris de risc extrem.

Mapatge i elaboració de solucions rendibles per abordar la pobresa energètica (EnePoMAP)

La pobresa energètica és un problema cada vegada més important a Espanya i Portugal, i s'està agreujant encara més a causa de la pandèmia de COVID. El projecte EnePoMAP contribuirà a identificar i implementar estratègies eficaces per abordar aquest problema promovent la renovació energètica dels edificis, facilitant-ne la reclassificació energètica i integrant fonts renovables. Aquest projecte de Jon Terés-Zubiaga, de la Universitat del País Basc, té l'objectiu de desenvolupar una metodologia basada en SIG utilitzant dades de lliure accés per detectar zones amb risc de pobresa energètica, a nivell dels barris, i identificar possibles solucions per reduir-la. S'estudiaran diferents renovacions energètiques d'edificis i la implementació de fonts d'energia renovables com a possibles solucions per pal·liar la pobresa energètica.

Detecció de la violència de gènere des de la perspectiva dels menors (WeAreHere)

La fita del projecte WeAreHere, de Carme Montserrat, de la Universitat de Girona, és crear un model de detecció precoç de la violència de gènere aplicable a les escoles que atorgui als menors un paper actiu en la detecció d'aquest problema i els ofereixi un suport que els sigui útil per posar fi a la violència.

Per portar a terme aquest projecte, es demanarà a 4.500 menors (de 8 a 16 anys) i 100 directors d'escola que omplin un qüestionari en línia per identificar els elements de l'escola que puguin ajudar els infants a parlar sobre les situacions de violència en una etapa molt primerenca. Hi participaran en tot moment dos grups d'assessors sobre la infància, durant les fases de disseny, implementació i discussió dels resultats de la recerca.

Anàlisi estadística avançada per mesurar i prevenir l'assetjament i el ciberassetjament laboral (PREVENT-US)

Alineat amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU per crear llocs de treball dignes i entorns laborables segurs, el projecte PREVENT-US, liderat per José M. León-Pérez, de la Universitat de Sevilla, té la finalitat de desenvolupar un instrument en línia de gestió del risc per a l'avaluació i la prevenció de l'assetjament i el ciberassetjament laboral. Aquest instrument, que té potencial per comercialitzar-se a través d'una empresa derivada (*spin off*), segueix una perspectiva de cicle de control de riscos i aplica anàlisis estadístiques avançades per determinar el risc de convertir-se en víctima

d'assetjament o ciberassetjament laboral. A continuació, els usuaris reben directament informació sobre els factors de risc que hi ha en la seva organització i recomanacions sobre com es poden fer intervencions addicionals.

Comprendre els determinants socials espaciotemporals de la salut per millorar el modelatge basat en agents dels brots recurrents de COVID-19 (COVID-SHINE)

El projecte COVID-SHINE, de Joan Benach Rovira, de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), té el propòsit d'analitzar la dinàmica i les causes socials de la COVID-19 i recomanar polítiques per afrontar la pandèmia. El projecte pot ajudar a predir i explicar els brots recurrents de COVID-19; comprendre les conseqüències socials de la pandèmia en les desigualtats sanitàries; sensibilitzar sobre el paper dels determinants socials de les desigualtats sanitàries; elaborar recomanacions polítiques en matèria de salut pública per prevenir noves pandèmies, i extreure lliçons aplicables a altres països.

La recuperació econòmica després de la COVID-19: desigualtat, consum, destí de l'economia espanyola (ERACOV19)

L'objectiu principal del projecte ERACOV19, de José García Montalvo, de l'Institut d'Economia Política i Governança (IPEG) de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), és comprovar el potencial de les dades d'alta freqüència de bancs i llocs web de finances personals per al seguiment de l'evolució de l'economia i la seva capacitat per avaluar l'eficàcia de la política econòmica aplicada per fer front a l'impacte econòmic de la COVID-19. L'elevada granularitat geogràfica de les dades ofereix la possibilitat d'identificar efectes d'oferta i demanda a partir de les restriccions de mobilitat (confinaments i altres mesures d'aïllament) i els tancaments sectorials associats a la reacció contra el virus.

Un sistema intel·ligent per estudiar l'impacte social, conductual i emocional de la COVID-19 (POSTCOVID-AI)

POSTCOVID-AI és un innovador sistema intel·ligent per a l'adquisició en temps real i l'anàlisi de dades socials, conductuals i emocionals que permetin generar nou coneixement sobre la repercussió del context diari post-COVID-19 en el benestar de la població espanyola. Les dades s'analitzaran mitjançant intel·ligència artificial per detectar i predir patrons rellevants, com per exemple un augment sobtat del sedentarisme, un increment de l'aïllament social o una tendència negativa en l'estat d'ànim general de la població. El projecte, impulsat per Oresti Baños, de la Universitat de Granada, generarà un conjunt

de dades de lliure accés sense precedents, amb dades longitudinals sobre aspectes socials, conductuals i emocionals en el context de pandèmia.

Canvis cerebrals estructurals i funcionals com a indicador de l'eficàcia de l'entrenament cognitiu mitjançant realitat virtual en pacients ancians amb diabetis mellitus de tipus 2 (VIRCODE)

Aproximadament el 30 % de les persones amb diabetis de tipus 2 i 65 o més anys d'edat presenten deteriorament cognitiu lleu (DCL), aproximadament el doble del que s'observa en la població no diabètica de la mateixa edat. Els objectius principals de la proposta feta per Rafael Simó, cap del grup de Recerca en Diabetis i Metabolisme del Vall d'Hebron Institut de Recerca, són determinar si l'entrenament cognitiu mitjançant realitat virtual immersiva pot aturar el deteriorament cognitiu progressiu que es produeix en persones amb diabetis de tipus 2 (DM2) amb deteriorament cognitiu lleu, i examinar si l'entrenament cognitiu mitjançant RVI és capaç de modificar la funció cerebral, avaluada a través de RM funcional en estat de repòs.

El projecte VIRCODE farà un estudi pilot prospectiu aleatoritzat a quatre grups, un dels quals amb el programa de realitat virtual immersiva, al qual es farà un seguiment de 36 setmanes. A l'inici de l'estudi, a les 16 setmanes i al final del període de seguiment, es portaran a terme exploracions neuropsicològiques, mesurament de la qualitat de vida, puntuació en l'escala de depressió geriàtrica, proves de funció física i RM estructural i funcional.

Els efectes del brot de COVID-19 en la democràcia (COVIDEMO)

La intenció d'aquest projecte de recerca liderat per Francesc Amat, de la Universitat de Barcelona, és comprendre la manera en què la crisi de la COVID-19 afecta les actituds tecnocràtiques i les preferències democràtiques dels ciutadans. La pèrdua de confiança en la política, la delegació de decisions polítiques en experts o, simplement, l'acceptació de límits a les llibertats civils poden conduir cap a un nou panorama polític.

El projecte COVIDEMO, en essència, combinarà la recopilació de dades a escala individual a través de trobades en línia i experiments d'enquesta —amb la finalitat de generar un nou conjunt de dades longitudinals que permetin el seguiment de l'evolució de les actituds tecnocràtiques i les preferències polítiques en temps real— amb la recopilació de dades a escala municipal sobre factors contextuals.

Els impactes socioeconòmics de les zones de baixes emissions (URBAN_SKIES)

URBAN_SKIES investigarà els efectes socioeconòmics duradors de les zones de baixes emissions (ZBE). En concret, estudiarà si les ZBE tenen prou eficàcia per canviar la composició de la flota de vehicles amb la incorporació de vehicles més nets, per modificar els hàbits cap a opcions de mobilitat compartida i per potenciar l'activitat econòmica a l'interior de les zones restringides. El projecte de Natalia Fabra, de la Universitat Carlos III de Madrid, també estudiarà les implicacions distributives d'aquests canvis. Així doncs, URBAN_SKIES contribuirà al debat sobre dues qüestions globals de gran importància socioeconòmica: el disseny de polítiques mediambientals i el futur de les ciutats.

L'accés a dades d'alta freqüència i a dades hiperlocals (incloent-hi dades de matriculació de vehicles, dades sobre l'ús compartit d'automòbils i bicicletes, i dades de transaccions de targetes bancàries, juntament amb dades sociodemogràfiques) permetrà analitzar els impactes socioeconòmics de les ZBE de Madrid i Barcelona des de l'òptica de les tècniques econòmiques més modernes.

Avaluació de la implementació del programa de voluntariat tecnològic en serveis de cures pal·liatives (ITV-Pal)

Morir és un procés social, per la qual cosa és essencial assolir un sentiment de comunitat. L'ajuda mitjançant voluntariat ofereix aquest sentiment de comunitat, tan necessari en la mort i en el procés de morir.

Aquesta recerca de Rafael Gómez, de la Fundació CUDECA, analitzarà com podem ajudar els pacients i els seus familiars mitjançant un programa assistencial de voluntariat basat en les noves tecnologies. L'estudi vol implementar i avaluar un programa de formació de voluntariat en l'ús de noves tecnologies, el programa ITV-Pal, per ajudar tant els pacients que s'enfronten a una malaltia potencialment mortal, com les seves famílies.

El mercat laboral torna a l'educació professional dual (FPDUALCAT)

El 2012 Espanya va introduir la formació professional dual, en la qual els alumnes alternen la formació entre l'escola i una empresa, però passant en aquesta més temps que en la modalitat presencial. Aquest projecte de Samuel Bentolila, del Centre d'Estudis Monetaris i Financers (CEMFI), estimarà l'efecte

causal d'aquesta reforma en la transició de la joventut entre l'escola i el món del treball, utilitzant dades d'alta qualitat per a Catalunya.

Per a aquest projecte, es compararan graduats procedents de la modalitat dual amb graduats que han seguit la modalitat escolar en les mateixes especialitats, escoles i anys, pel que fa a taxa d'ocupació i a qualitat del treball després de la graduació. S'utilitzaran mètodes quasiexperimentals per tenir en compte les característiques observades i les no observades dels estudiants, les escoles i les empreses de formació.

Ús de microsimulacions per a l'anàlisi de la pobresa multidimensional (SIMPOV)

El propòsit d'aquest projecte de Nicolai Suppa, del Centre d'Estudis Demogràfics de la UAB, és dissenyar un indicador de la pobresa multidimensional per a Espanya i analitzar-ne nombrosos aspectes, inclosa la dinàmica de la pobresa a escala individual. A més, el projecte oferirà projeccions per al futur proper i introduirà simulacions de polítiques i d'impactes en el marc metodològic de la pobresa multidimensional.

El mesurament de la pobresa utilitzarà tècnicament l'anomenat *mètode de recompte de punt de tall dual* i es basarà conceptualment en l'enfocament de capacitat. Per a aquest marc metodològic ja s'han desenvolupat diverses ampliacions, inclosos un enfocament de mesurament de la cronicitat, anàlisis específiques de transicions en la pobresa i les seves mancances, i enfocaments de projeccions basats en models.

Cohort de COVID-19 a Espanya: dinàmica social, salut mental i desigualtats (CONTENT)

El projecte CONTENT, de Manolis Kogevinas, d'ISGlobal, farà un seguiment de 20.000 persones a Espanya, amb edats compreses entre 15 i 85 anys i incloses en anteriors estudis epidemiològics de cohorts, durant un període de 2 anys. La intenció és avaluar la repercussió que la pandèmia i les estratègies per controlar-la poden tenir sobre la salut mental, els comportaments i les desigualtats socials. Juntament amb interlocutors socials, es fomentarà el desenvolupament de respostes eficaces als reptes socials d'aquesta crisi

Determinants motivacionals de l'ús habitual del condó (Prevent2Protect)

Les taxes de les malalties de transmissió sexual (MTS) i el sexe sense protecció han augmentat. La recerca de David L. Rodrigues, de l'Iscte - Institut

Universitari de Lisboa (Portugal), utilitzarà enquestes quantitatives i qualitatives per examinar si el fet de saber més sobre les MTS i les seves implicacions sobre la salut sexual comporta un ús més gran del preservatiu. S'avaluarà la intenció de protegir-se millor sis mesos després de proporcionar la informació. Els resultats s'utilitzaran per oferir recomanacions sobre conductes de sexe segur basades en evidència i per conscienciar sobre la salut sexual.

Ciudadans «vigilants» contra l'odi: Com es pot contrarestar l'apatia dels espectadors i augmentar el compromís dels ciutadans contra el discurs d'odi en línia? (VigilHate)

L'apatia dels ciutadans davant la incitació a l'odi en línia contribueix a legitimarlo i perpetuar-ne l'aparició. El projecte VigilHate, finançat per la Fundação para a Ciência e Tecnologia i liderat per Isabel R. Pinto, de la Universitat de Porto (Portugal), té la intenció de contribuir a un ús responsable de les xarxes socials mitjançant la creació d'una escala que mesuri les actituds dels espectadors davant del discurs de l'odi en línia, una enquesta per comprendre la seva apatia davant d'aquestes actituds i un experiment per estimular l'autoregulació moral dels ciutadans per monitorar i denunciar el discurs d'odi per Internet.